

УДК [378.016:780.616.432]:17.026.3

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-2\(36\)-271-281](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-2(36)-271-281)

Лі Юаньці здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю «011 Освітні, педагогічні науки», аспірант кафедри освітології та інноваційної педагогіки, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, вул. Алчевських, 29, м. Харків, 61002, тел.: (068) 614-89-55, <https://orcid.org/0009-0008-0080-2878>

ОБҐРУНТУВАННЯ КИТАЙСЬКИМИ ВЧЕНИМИ СУТІ ЕМПАТІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ЗНАЧЕННЯ ЇЇ ФОРМУВАННЯ ДЛЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Анотація. У статті на підставі вивчення наукових праць китайських учених розкрити підходи науковців КНР щодо суті емпатійної культури вчителя та значення її формування в майбутніх учителів музичного мистецтва. Автором зазначається, що особливої актуальності проблема формування емпатійності набуває для вчителя музики, оскільки саме музика як найвища цінність культури людства є ідеальною моделлю моральних відносин, у якій превалює не система жорстких приписів, а здатність і вміння переживати проблему іншого і чужий біль як власні.

З'ясовано, що китайські вчені виходять з того, що емпатія є властивістю особистості, яка полягає в здатності поставити себе на місце іншої людини і пережити її ситуацію з її точки зору, досягаючи таким чином здатності відчувати і розуміти емоції інших людей, а емпатійна культура вчителя – важливою професійною якістю вчителя. Підкреслюється, що вчені КНР у розкритті суті емпатії, емпатійної культури вчителя часто звертаються до образних характеристик, що є притаманним для китайської культури («дихати і розділяти одну долю» з учнями; «учителі музичного мистецтва мають сформувати з учнями емоційне «двостороннє дзеркало» і навчитися відшліфувати це «дзеркало», щоб реалізувати «відносини вчитель – учень» тощо).

У процесі наукового пошуку встановлено загальні положення, на які спираються науковці КНР для розкриття суті емпатійної культури педагога-музиканта та обґрунтування значущості її формування для майбутнього вчителя музичного мистецтва, зокрема: емпатійна культура вчителя музичного мистецтва як професійна якість дає можливість стимулювати мотивацію учнів і фундаментально сприяти їхньому фізичному та розумовому розвитку, що дає змогу отримувати високі академічні результати; оскільки навчання учнів, і особливо навчання музиці, завжди супроводжується певними емоціями, учителі, які добре володіють культурою емпатії, здатні вчасно звернути увагу на своїх учнів, відчуті і зрозуміти їхні емоційні зміни.

Наукова новизна дослідження полягає в узагальненні поглядів учених КНР щодо суті емпатійної культури вчителя та значення її формування в майбутніх учителів музичного мистецтва.

Ключові слова: викладач, майбутній учитель, музичне мистецтво, емпатія, емпатійний учитель, емпатійна культура, співчуття, співпереживання, учені КНР.

Li Yuantsi holder of the third (educational and scientific) level of higher education with the specialty "011 Educational, pedagogical sciences", postgraduate student of the Department of Osvitology and Innovative Pedagogy, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Alchevskykh St., 29, Kharkiv, 61002, tel.: (068) 614-89-55, <https://orcid.org/0009-0008-0080-2878>

SUBSTANTIATION BY CHINESE SCIENTISTS OF THE ESSENCE OF EMPATIC CULTURE AND THE IMPORTANCE OF ITS FORMATION FOR FUTURE MUSIC TEACHERS

Abstract. The article, based on the study of scientific works of Chinese scientists, reveals the approaches of Chinese scientists to the essence of the empatic culture of the teacher and the importance of its formation in future teachers of music. The author notes that the problem of forming empathy is of particular relevance for the music teacher, since music, as the highest value of human culture, is an ideal model of moral relations, which is dominated not by a system of strict prescriptions, but by the ability and ability to experience the problem of another and other people's pain as one's own.

It is found that Chinese scientists proceed from the fact that empathy is a personality trait that consists in the ability to put oneself in the place of another person and experience his or her situation from his or her point of view, thus achieving the ability to feel and understand the emotions of other people, and the empatic culture of the teacher is an important professional quality of the teacher. It is emphasized that Chinese scholars often refer to figurative characteristics inherent in Chinese culture in revealing the essence of empathy and teacher's empatic culture ("to breathe and share the same fate" with students; "music teachers should form an emotional "two-way mirror" with students and learn to polish this "mirror" in order to realize the "teacher-student relationship", etc.).

In the process of scientific research, general provisions have been established on which Chinese scientists rely to reveal the essence of the empatic culture of a music teacher and to substantiate the importance of its formation for a future music teacher, in particular: the empatic culture of a music teacher as a professional quality makes it possible to stimulate students' motivation and fundamentally contribute to their physical and mental development, which makes it possible to obtain high academic results; since teaching students, and especially teaching music, is always

accompanied by since teaching students, and especially learning music, is always accompanied by certain emotions, teachers who are well versed in a culture of empathy are able to pay attention to their students in time, feel and understand their emotional changes.

The scientific novelty of the study is to summarize the views of Chinese scientists on the essence of the teacher's empathic culture and the importance of its formation in future teachers of music.

Keywords: teacher, future teacher, musical art, empathy, empathic teacher, empathic culture, compassion, empathy, Chinese scientists.

Постановка проблеми. Нагальною потребою сучасної освіти є відтворення в навколишньому просторі, для тих хто навчається, атмосфери духовності, людяності, гуманності взаємин. Тому все більшу увагу педагогів привертає проблема формування в майбутніх учителів емпатійної культури. Особливої актуальності проблема формування емпатійності набуває для вчителя музики, оскільки саме педагог-музикант є референтною особою для учнів, що вимагає високого рівня вказаної професійної якості [3; 4]. Саме музика як найвища цінність культури людства є ідеальною моделлю моральних відносин, у якій превалує не система жорстких приписів, а здатність і вміння переживати проблему іншого і чужий біль як власні [1; 2].

Підвищення уваги до формування емпатійної культури майбутніх учителів музичного мистецтва в закладах вищої освіти КНР пов'язане з ґрунтовними змінами у музичній освіті в країні, які припадають на період другої половини ХХ – початок ХХІ століття. 2001 року Міністерство КНР оприлюднило Новий стандарт музичних дисциплін обов'язкової освіти, що стало важливим кроком у реформуванні музичної освіти та приєднанні до світового освітнього простору. Новий стандарт передбачає поєднання музичної підготовки з іншими мистецтвами та науками, збагачення змісту музичного навчання новими цікавими формами й інформацією [8].

У вказаний період почали активно запроваджуватися форми, методи, та засоби навчання, які притаманні західним моделям підготовки майбутнього вчителя. Водночас у підготовці майбутнього вчителя музики в КНР зберігаються і багатовікові традиції музичної освіти. Указані тенденції, а також проблема формування емпатійної культури вчителя стали предметом дослідження багатьох китайських учених, що актуалізує необхідність вивчення й аналіз педагогічних ідей науковців КНР у означеному напрямі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження і публікації останніх років дають підстави свідчити про підвищення уваги китайських учених до проблеми формування емпатійної культури майбутніх учителів музичного мистецтва. Підтвердженням цього є велика кількість наукових праць, у яких розкриваються різні аспекти вказаної проблеми. Так, питання суті емпатії та її значення для вчителя та учнів розглянуто в працях Ван

Цзіньїн, Вей Яньцю, Гай Сяосонг, Лін Гіруй, Пенг Яо, Сі Хоню, Сонг Хуан, Хуан Лінкай та ін.; різні аспекти формуванню емпатії, емпатійної культури та її розвитку в майбутнього вчителя, у тому числі майбутнього педагога-музиканта, висвітлено в працях Ван Цзінь, Жао Ке, Лін Гіруй, Сунь Гоцин. Лі Ненсі, Лі Сян'е, Чжоу Ченгай, Чжу Хуей та ін.

У працях китайських учених міститься багато плідних ідей та положень щодо розуміння суті емпатійної культури як професійно-педагогічної якості, змісту її структурних компонентів, ролі і значення зазначеного феномену для підвищення ефективності діяльності вчителя музичного мистецтва, пошуку шляхів забезпечення означеного процесу тощо. Це вимагає уважного ставлення до теоретичного доробку науковців КНР, адже це, на нашу думку, сприятиме подальшому розвитку теоретичних засад розв'язання проблеми формування емпатійної культури майбутніх педагогів-музикантів у закладах вищої освіти як КНР, так і України.

Мета статті – на підставі вивчення наукових праць китайських учених розкрити підходи науковців КНР щодо суті емпатійної культури вчителя та значення її формування в майбутніх учителів музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. У стародавньому Китаї, хоча і без чіткого поняття «емпатія», існувала низка тверджень, подібних до «емпатія» за своєю природою, зокрема «сфера», «настрій» тощо, у яких китайські філософи вбачали щось спільне [7].

В останні роки все більше вчених надають великого значення теорії емпатійної культури (культурної емпатії). Цей термін перше запровадив у китайську естетику Чжу Гуанцянь у 30-х роках ХХ ст. А потім Чжу розвинув його і сформував свій власний погляд на емпатію, поєднуючи його з традиційною китайською філософією – єдності неба та людства. [5].

Лі Хуан вважає, що в загальному розумінні поняття емпатії слід трактувати як рису особистості, яка здатна поставити себе на місце іншої людини, щоб відчувати та зрозуміти її емоції, потреби та наміри. Ця риса особистості, на думку вченого, що дозволяє людині сприймати емоції іншої людини і є основою для альтруїстичної поведінки. Емпатія, як здатність точно розуміти конкретні думки і почуття іншої людини, вимагає ставлення до іншої людини з повагою, турботою і теплом [12].

Також Лі Хуан підкреслює, що люди зі здатністю і звичкою до емпатії можуть краще інтегруватися в суспільство, рідше конфліктують з іншими, рідше вдаються до екстремальних форм поведінки і здатні уживатися з іншими в мирному душевному стані, здобуваючи таким чином більше доброзичливості і створюючи більш позитивні і гармонійні міжособистісні стосунки. З цієї точки зору, емпатія є важливою здатністю піклуватися безпосередньо про інших і опосередковано про себе [12]. З огляду на це, Лі Хуан та інші китайські вчені (Ван Цзінь, Жао Ке, Лі Ненсі Чжоу Ченгай, Сунь Гоцинта ін.) розглядають емпатію як надзвичайно важливу якість учителя, і особливо

вчителя музичного мистецтва. Отже, це є підставою для ствердження необхідності формування означеної якості майбутніх педагогів-музикантів під час їх навчання у ЗВО.

Хе Зіран у своїй статті «Прагматична емпатія в щоденній вербальній комунікації» [6] уперше запропонував концепцію емпатії у поєднанні з прагматикою, і підрозділив емпатію на прагмалінгвістичну емпатію та соціопрагматичну емпатію в міжкультурній комунікації [7].

Учені КНР у розкритті суті емпатії, емпатійної культури вчителя часто звертаються до образних характеристик, що є притаманним для китайської культури. Так, Лю Зілін емпатію вчителя визначає як розуміння, здатність «дихати і розділяти одну долю» з учнями [13]. Посилаючись на образний вислів французького письменника Ромена Роллана «щоб поширювати сонце в серцях інших, ви повинні спочатку мати сонце у своєму власному серці», Цзяо Гао зазначає, що у випадку, коли ви бачите емоції та потреби в іншій людині, ви матимете більше можливостей налаштувати себе на стан цієї людини. Як організатори та керівники навчання, учителі музичного мистецтва мають сформувати з учнями емоційне «двостороннє дзеркало» і навчитися відшліфовувати це «дзеркало», щоб реалізувати «відносини вчитель – учень» [15]. Лі Хуан користується таким образом: «Як кажуть, коли ви даруєте комусь троянду, ви даруєте йому аромат, і коли ви думаєте про інших, ви допомагаєте також і собі» [12].

Також зазначимо, що вчителя із здатністю до емпатії, із сформованою емпатійною культурою китайські вчені здебільшого називають «емпатійний учитель», емпатійну культуру – «культурна емпатія».

Важливою відмінністю між педагогічною професією та іншими професіями є об'єкт праці – людина, живий, мислячий і відчуваючий учень. Із огляду на це, Лі Сяньє підкреслює: неможливо допустити, щоб процес навчання й виховання не зачіпав емоцій учнів, а виховання, яке не зачіпає емоцій учнів, ніколи не буде ефективним. Для вчителя дуже важливо мати певний рівень емпатії. Здатність до емпатії має велике значення для освіти [11].

Спираючись на позицію педагога-гуманіста К. Роджерса, який стверджував, що емпатія полягає в тому, щоб мати точне, навіть особисте, розуміння внутрішнього світу людини, відчувати внутрішній світ людини так, як свій власний, Лі Сяньє робить логічний висновок: емпатія вчителя – це не тільки певне розуміння і знання учнів, які є об'єктом навчання, але, що більш важливо, це вміння цінувати почуття та емоції учня/студента і знання, як він бачить себе та як він бачить світ навколо себе. Емпатія – це не питання зовнішньої оцінки, вона полягає не в тому, щоб оцінювати учнів за зовнішніми стандартами, а в тому, щоб поставити себе на місце учня [11].

На думку китайських учених (Жао Ке, Лі Сяньє, Лю Зілін, Чжоу Ченгай та ін.), учителі, які вміють співпереживати, здатні встановлювати зв'язок зі своїми учнями, мислити з їхньої точки зору і швидко виявляти проблеми у

стані своїх учнів, а також, спираючись на певну педагогічну мудрість, відмовлятися від методів і підходів, які не відповідають законам освіти, і обирати педагогічні підходи, які сприяють фізичному і психічному розвитку тих, хто навчається. Педагоги, які вміють співпереживати, здатні добре спостерігати за учнями і розуміти їх, можуть бути в курсі їхніх психологічних потреб та емоційних змін і вчасно коригувати свої освітні стратегії так, щоб здобувачі освіти відчували повагу, довіру і прийняття з боку вчителів, щоб у них розвивалися позитивні емоції і мотивація до навчання.

Емпатійна культура вчителя – це професійна якість, яку слід розвивати протягом тривалого періоду педагогічної кар'єри. Вона дає можливість учителям стимулювати мотивацію учнів і фундаментально сприяти їхньому фізичному та розумовому розвитку, що дає їм змогу успішно здійснювати навчання та закладати основи для щасливого майбутнього своїх учнів. Без здатності до емпатії, без оволодіння емпатійною культурою вчителі не можуть добре виконувати свою роль [11].

На думку Лю Зілін, емпатійний педагог перетворює стосунки між педагогом і учнями з відносин авторитарного контролю і суцільної слухняності на відносини товариства, які приносять учням відчуття безпеки, дають можливість зрозуміти їхні почуття, їхнє сприйняття і особистість, а також дають можливість учителю стати ближче до учнів і бути разом з ними [13]. З іншого боку, зазначає Лі Хуан, відсутність емпатії може призвести до поганих міжособистісних стосунків, непопулярності та постійних конфліктів, а також нескінченних страждань для самого себе [12].

Здатність вчителів до емпатії є одним з найважливіших критеріїв, що відрізняють професійних вчителів від непрофесійних, а також одним з проявів професійної мудрості вчителів. Учителі, які не знають своїх учнів, не зможуть виконати свої професійні завдання. Педагогічна емпатія дозволяє вчителям знати і розуміти своїх учнів, коригувати свої плани на основі досвіду і потреб учнів, а також рефлексувати над своєю практикою викладання з метою її вдосконалення. Саме на основі педагогічної емпатії вчителі/викладачі приділяють увагу своїм учням/студентам, розуміють їх, знають їхню мотивацію до навчання, пристосовують своє викладання до їхніх можливостей навчання, шукають справжню природу освіти, а також вдосконалюються і «перевершують себе з точки зору своїх учнів» [11].

Отже, емпатія вчителя – це не тільки професійна характеристика вчителя, але й можливість розвинути професійну потребу самовдосконалення через співпереживання емоцій і переживань своїх учнів. Учителі є вирішальною силою змін в освіті, і лише професійно обізнані вчителі можуть зробити свій внесок у розвиток освіти.

Вивчення наукових праць учених КНР щодо досліджуваної нами проблеми дає підстави стверджувати, що дослідники особливу увагу приділяють емоційній сфері суб'єктів «емпатійної взаємодії». Оскільки

навчання учнів завжди супроводжується певними емоціями, учителі, які добре володіють культурою емпатії, здатні вчасно звернути увагу на своїх учнів, відчуті і зрозуміти їхні емоційні зміни.

Емпатійний вчитель може викликати в учнів симпатію, довіру до нього, а отже, підвищити інтерес до предмета, який він викладає і бажання вчитися; учні емпатійного вчителя охочіше складають тести і більш творчо підходять до своїх досягнень; емпатійний вчитель може створити позитивну атмосферу в класі, належним чином регулювати емоції, пов'язані з навчанням, і стимулювати мотивацію учнів, щоб вони могли подолати бар'єри на шляху до навчання і успішно виконати навчальні завдання. Дослідження показали, що таке відчуття і розуміння учнів, допомагає учням проявляти ініціативу в навчанні та сприяє їхнім успіхам у досягненні академічних результатів. Здобувачі освіти, про яких піклуються і розуміють їхні вчителі, демонструють позитивне ставлення до навчання і отримують від нього задоволення.

Викладачі, які правильно використовують емпатію в навчальному процесі, не лише позитивно впливають на атмосферу в класі та стосунки між викладачем і студентами, а й впливають на поведінку, ставлення, цінності та інші аспекти соціальної та кар'єрної успішності здобувачів освіти. На думку китайських учених [11; 13; 14 та ін.], вчити прикладом важливіше, ніж навчати словами. Емпатична поведінка педагога може допомогти здобувачам освіти навчитися емпатії і правильно її використовувати.

Не можемо не погодитися з Лі Сяньє, що здобувачі освіти, які тривалий час перебувають в емпатійному середовищі, можуть розвивати і зміцнювати свою самооцінку і впевненість у собі, а також розвивати почуття власної гідності, що сприяє появі просоціальної поведінки. Довіра учнів до вчителя та товаришів заохочує їх розвивати загальну довіру до свого оточення, роблячи їх більш відкритими до досліджень та інновацій [11].

Процес навчання ґрунтується на взаємодії між учителем і учнем, викладачем і студентом. Незалежно від того, як цей процес здійснюється, навчання покликане позитивно впливати на здобувача освіти, і отже, сприяти її здоровому фізичному та психічному розвитку. В освіті існує консенсус щодо того, що стосунки між вчителем та учнем мають значний вплив на ефективність освіти. Проте, як зазначає Цзяо Гао, викладачі і студенти часто перебувають у «поверхневих» взаєминах, між ними бракує навчально-викладацької комунікації та емоційного зворотного зв'язку, що робить неможливим вибудовування ланцюжка «відчуття-сприйняття-резонанс», тобто відсутність емоційного градієнта ускладнює створення глибокого емпатійного резонансу [15].

Для усунення вказаних недоліків, окрім урахування оптимального розподілу різних виховних чинників в освітньому процесі, належну увагу необхідно приділяти емпатійній здатності педагогів надавати психолого-педагогічну підтримку для отримання добрих освітніх результатів в освітній практиці.

Основою людської взаємодії, зазначає Лі Сяньє є взаємна довіра та розуміння, а стосунки між вчителем та учнем є також різновидом взаємодії, і лише на основі рівності та поваги ці стосунки можуть бути гармонійними та довготривалими. Проте, підкреслює вчений, під впливом традиційної суб'єкт-об'єктної дихотомії викладачі в минулому завжди керували і «проповідували» студентам авторитарно, не беручи до уваги почуття студентів і ставлячись до них лише як до об'єктів навчання. У результаті, незважаючи на свої зусилля, педагоги не досягали великого успіху. Сучасні педагоги опинилися в стані розгубленості: суспільство змінилося, а відносини між вчителями та учнями здебільшого залишилися віддаленими. Це особливо помітно серед педагогів старшого віку. Причиною цього є те, що вчителям бракує здатності співпереживати своїм учням, тобто емпатійної культури [11].

Наразі брак поваги та втрата неупередженості, на думку багатьох учених КНР, є найбільшими перешкодами на шляху до добрих стосунків між вчителем та учнями, тоді як емпатія може бути джерелом таких рис характеру вчителя, як «повага» та «неупередженість».

Висновки. Китайські вчені виходять з того, що емпатія є властивістю особистості, яка полягає в здатності поставити себе на місце іншої людини і пережити її ситуацію з її точки зору, досягаючи таким чином здатності відчувати і розуміти емоції інших людей.

Розкриваючи суть емпатійної культури педагога-музиканта та обґрунтовуючи її значущість для майбутнього вчителя музичного мистецтва, науковці КНР спираються на такі загальні положення:

1. навчання учнів – це не просто передача знань, це процес навчання, який включає в себе складні емоційні переживання, що мають глибокий вплив на навчання і розвиток учнів, тому емпатійну культуру вчителя як професійну якість слід розвивати, починаючи з навчання в ЗВО і надалі неперервно протягом усієї професійної діяльності;

2. емпатія передбачає здатність розуміти і приймати інших у міжособистісній взаємодії, а також висловлювати це почуття до інших у теплій і шанобливій формі, тож саме емпатія вчителя сприяє розвитку добрих стосунків між вчителем та учнем і позитивній взаємодії між учнем та вчителем – емпатійні вчителі дають можливість учням відчувати повагу, розуміння та прийняття, створюють приємний настрій та поглиблюють довіру учня до вчителя, а також сприяють розвитку добрих стосунків між педагогом та здобувачем освіти;

3. здатність учителів до емпатії є одним з найважливіших критеріїв, що відрізняють професійних вчителів від непрофесійних, а також одним із проявів їхньої професійної мудрості;

4. емпатійна культура вчителя музичного мистецтва як професійна якість дає можливість стимулювати мотивацію учнів і фундаментально сприяти їхньому фізичному та розумовому розвитку, що дає змогу отримувати високі академічні результати;

5. оскільки навчання учнів, і особливо навчання музиці, завжди супроводжується певними емоціями, учителі, які добре володіють культурою емпатії, здатні вчасно звернути увагу на своїх учнів, відчути і зрозуміти їхні емоційні зміни.

Учені КНР у розкритті суті емпатії, емпатійної культури вчителя часто звертаються до образних характеристик, що є притаманним для китайської культури.

Наукова новизна дослідження полягає в узагальненні поглядів учених КНР щодо суті емпатійної культури вчителя та значення її формування в майбутніх учителів музичного мистецтва. Перспективними напрямками подальших досліджень є такі: визначення шляхів розв'язання означеної проблеми в наукових працях китайських учених та вивчення досвіду формування емпатійної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у закладах вищої освіти КНР.

Література:

1. Лі Юаньці. Емпатійна культура як базова складова професійної готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика* : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 20–21 травня 2022 р.). Харків, 2022. С. 366–370.
2. Лі Юаньці. Емпатійний вектор у підготовці майбутніх учителів музики в КНР. *Духовно-інтелектуальне виховання і навчання молоді в XXI столітті* : міжнар. періодичний зб. наук. праць. Харків : ВННОТ, 2022. Вип. 4. С. 803–806.
3. Попова О. В., Жуков В. П. Педагогічне забезпечення процесу підготовки майбутніх учителів до виховання толерантності школярів. *Теорія та методика навчання та виховання* : зб. наук. праць. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2020. Вип. 49. С. 67–79.
4. Попова О. В., Жуков В. П. Професійна підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва в контексті сучасних викликів. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка»)* : журнал. 2023. № 8(26). 2023. С. 265–278. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-8\(26\)-265-277](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-8(26)-265-277)
5. Ван Юечжи, Чжоу Чжень Юй. Особливості підготовки вчителів музики в КНР у період після «культурної революції». URL : <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/55-2017>
6. He Z. Pragmatic Empathy in Daily Verbal Communication. Beijing : *Foreign Language Teaching and Research Press*. 1991.
7. Liu J. China English and Cultural Empathy. Doctoral dissertation : Shandong Normal University. 2012.
8. Teacher Education in China: Current Situation & Related Issues / Dr. Tingjie YU, 2013. 48 p.
9. Yunhong Jiang, Jin Wang. A Study of Cultural Empathy in Foreign Language Teaching from the Perspective of Cross-cultural Communication. *Theory and Practice in Language Studies*, 2018. Vol. 8, No. 12. PP. 1664–1670. DOI: <http://dx.doi.org/10.17507/tpls.0812.12>
10. 赵可, 周成海. 论教师移情的重要性及其培养 (Жао Ке, Чжоу Ченгай. Про значення емпатії вчителя та її розвиток). *教育评论* / 2018年第11.
11. 李贤野. 教师同理心及其发展. *教学与管理*. (Лі Сяньє. Емпатія вчителів та її розвиток). 2014. PubTime-出版 : 2014-09-20.
12. 李娟. 培养孩子的共情能力. (Лі Хуан. Виховання емпатії у дітей). 二〇一〇年十二月号下半月, 2010.

13. 刘子. 单向促进中的师生关系. 教育发展研究 (Лю Зілін. Взаємовідносини між вчителем та учнем у односторонній фасилітації). 教育发展研究, 2010 (20).
14. 红岩 名优秀的音乐教师应该具备的素质 (Ні Хонгян. Якості, якими повинен володіти чудовий вчитель музики). URL : <https://m.fx361.com/news/2017/0927/2347559>
15. 《高等学校课程思政建设指导纲要》(教高〔2020〕3号)(Цзяо Гао. Керівні принципи ідеологічної та політичної побудови коледжів та університетів). ([2020]. № 3. URL : http://www.moe.gov.cn/srcsite/A08/s7056/202006/t20200603_462437

References:

1. Li Yuantsi. (2022). Empatiina kultura yak bazova skladova profesiinoi hotovnosti maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva [Empathic Culture as a Basic Component of the Future Music Teacher's Professional Readiness]. *Psykhologo-pedahohichni problemy vyshchoi i serednoi osvity v umovakh suchasnykh vyklykiv: teoriia i praktyka – Psychological and pedagogical problems of higher and secondary education in the conditions of modern challenges: theory and practice : materials VI International science and practice conf.*, (pp. 366–370). Kharkiv : *KhNPU imeni H. S. Skovorody* [in Ukrainian].
2. Li Yuantsi. (2022). Empatiinyi vektor u pidhotovtsi maibutnykh uchyteliv muzyky v KNR [Empathic vector in the training of future music teachers in China.]. *Dukhovno-intelektualne vykhovannia i navchannia molodi v XXI stolitti – Spiritual and intellectual education and training of youth in the 21st century : international. periodic coll. of science works*, (pp. 803–806). Kharkiv : *VNNOT*. Vol. 4 [in Ukrainian].
3. Popova O. V., Zhukov V. P. (2020). Pedahohichne zabezpechennia protsesu pidhotovky maibutnykh uchyteliv do vykhovannia tolerantnosti shkoliariv [Pedagogical support of the process of training future teachers to teach tolerance to schoolchildren]. *Teoriia ta metodyka navchannia ta vykhovannia : zb. nauk. prats*. Kharkiv : *KhNPU imeni H. S. Skovorody*. Vyp. 49. S. 67–79 [in Ukrainian].
4. Popova O. V., Zhukov V. P. (2023). Profesiina pidhotovka maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva v konteksti suchasnykh vyklykiv [Professional training of a future music teacher in the context of modern challenges]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky (Seriiia «Pedahohika»)* : zhurnal. № 8(26). 2023. S. 265–278. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-8\(26\)-265-277](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-8(26)-265-277)
5. Wang Yuezhi, Zhou Zhen Yu. (2017). Osoblyvosti pidhotovky vchyteliv muzyky v KNR u period pislia «kulturnoi revoliutsii» [Features of the Training of Music Teacher in the Period After the Cultural Revolution in the PRC]. URL : <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/55-2017>
6. He Zirun. (1991). Pragmatic Empathy in Daily Verbal Communication. Beijing : *Foreign Language Teaching and Research Press* [in China].
7. Liu J. (2012). China English and Cultural Empathy. Doctoral dissertation: Shandong Normal University [in China].
8. Teacher Education in China: Current Situation& Related Issues / Dr. Tingjie YU, 2013. 48 p [in China].
9. Yunhong Jiang, Jin Wang. A (2018). Study of Cultural Empathy in Foreign Language Teaching from the Perspective of Cross-cultural Communication. *Theory and Practice in Language Studies*. Vol. 8, No. 12. PP. 1664–1670. DOI: <http://dx.doi.org/10.17507/tpls.0812.12>
10. 赵可, 周成海. 论教师移情的重要性及其培养. (2018). [Zhao Ke, Zhou Chenghai. On the meaning of teacher empathy and its development]. 教育评论 年第11 [in China].
11. 李贤野. 教师同理心及其发展. 教学与管理. (2014). [Li Xianye. Teachers' empathy and its development]. PubTime-出版 : 2014-09-20 [in China].

12. 李 娟. 培养孩子的共情能力. (2010). [Li Huang. Teaching empathy to children]. 二〇一〇年十二月号下半月 [in China].
13. 刘子. 单向促进中的师生关系. 教育发展研究 (2010) [Liu Ziling. Teacher-student relationship in one-way facilitation]. 教育发展研究 [in China].
14. 红岩 名优秀的音乐教师应该具备的素质. (2017) [Ni Hongyan. Qualities that a great music teacher should have]. URL : <https://m.fx361.com/news/2017/0927/2347559>
15. .高等学校课程思政建设指导纲要》(教高〔2020〕3号) [Jiao Gao. Guidelines for the Ideological and Political Construction of Colleges and Universities]. № 3. URL : http://www.moe.gov.cn/srcsite/A08/s7056/202006/t20200603_462437